

Summary

The article is devoted to the problem of preparing tutors for newly qualified teachers. The programmes for the preparing of induction tutors in Great Britain are examined.

Подано до редакції 12.12.2009 р.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. Бельмаз Я.М.

□ 2009

Бочарова О.А.

ОСОБИСТІТЬ УЧИТЕЛЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВЦІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Актуальність проблеми продиктована проголошенням освіти основою зростання і конкурентоспроможності країни в сучасному світі, що ставить у центр розвиток людського потенціалу країни й створення відповідних умов для задоволення потреб громадян в якісній освіті. Саме обдаровані діти становлять її головний ресурс, оскільки володіють неординарними здібностями, що проявляються у високих досягненнях в різних видах діяльності. На сьогоднішній день проблема розвитку й зберігання інтелектуально-творчого потенціалу обдарованих дітей, попри всі зусилля науки й практики, не вирішується належним чином. Успішний й стійкий розвиток особистості здійснюється в процесі її реалізації. Тому важливим завданням сучасної освіти є створення відповідних педагогічних умов для самореалізації обдарованих дітей, їх повноцінного розвитку й збереження в майбутньому видатних здібностей. "Таланти рідкісні, їх потрібно зберігати й схороняти, в них справжня жива сила нації", – сказав академік В.Вернадський. До того, якраз обдаровані діти надають українському суспільству можливість в умовах демографічної кризи компенсувати потреби в екстенсивному відтворенні інтелектуального людського ресурсу. Це нелегке та складне завдання повинні розв'язувати саме педагоги, що несуть відповідальність за розвиток та освіту дитини. Тільки творчий учитель, творча особистість, може навчати й виховати творчу особистість учня. А для цього необхідно переглянути свої вміння, перебудувати свою роботу з учнями відповідно до вимог сьогодення. А вимоги сьогодення це новизна, інновація, в яких ми повинні бути компетентними. Професія вчителя – вічна професія. Поки існують діти, їм потрібні наставники, учителі, майстри своєї справи. Всі діти дуже різні, кожна є особистістю, тому необхідно знайти до кожної індивідуальний підхід. Обдаровані діти становлять особливу категорію дітей зі специфічними потребами. Більшість з них відвідує звичайну школу та навчається разом з учнями з низьким або середнім рівнем здібностей, тому найважливішою фігурою виступає вчитель, від якого залежить успіх чи поразка обдарованого учня. Особистість учителя дуже важлива в процесі навчання і виховання обдарованих дітей, оскільки він і лідер, і організатор. В трьохрівневій моделі здібностей Дж.Рензуллі визначено три головні компоненти: учень, учитель та програма навчання [14, с. 370-371]. Nelson й Cleland вважають, що вчитель обдарованого учня створює умови які породжують або руйнують впевненість в дитині, спонукають, або стримують захоплення. Він приймає активну участь у розвитку здібностей, або навпаки, займає позицію пасивного спостерігача, прищеплює, або знищує творчий підхід, стимулює, або гальмує критичне мислення дитини, полегшує, або ускладнює шлях до мети [2, с. 621].

Недостатність знань, необхідних для виявлення здібностей у дітей, невелика тенденція до групування обдарованих учнів в окремі класи та майже відсутність відповідних навчальних програм для певного виду здібностей (не стосується художніх та спортивних здібностей), змушують вчителя, що навчає обдарованих учнів у звичайних класах, за стандартною програмою ставити однакові завдання, що й перед учнями з середнім рівнем знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Питання підготовки вчителів до роботи з обдарованими дітьми в різні часи розглядали в своїх працях як українські, так і зарубіжні науковці. В роботах О.Антонової, В.Алфімова, І.Божим, Дж.Рензуллі, К.Котларського, І.Лазнібатової, В.Панека висвітлено основні риси характеру вчителя, що працює саме з цією категорією дітей.

Формулювання цілей статті... Виявити особистісні та професійні якості вчителя обдарованого учня.

Виклад основного матеріалу дослідження... Від багатьох факторів, у тому числі, від активності самого вчителя залежить, в якій мірі здібності учня будуть виявлені та розвинені. Існує чотири види поведінки вчителя: 1). не виявлення здібностей обдарованого учня з приводу недостатніх знань; 2). ігнорування й затримка здібностей учня (небажання додатково працювати); 3). не виявлення та затримка здібностей учня з об'єктивних причин: іноді учень проявляє здібності з іншої дисципліни, ніж спеціалізація самого вчителя; 4). застосування спеціальних завдань, що сприяють розвитку обдарованого учня.

Зупинимось й розглянемо більш детально ці чотири типи поведінки. Дві перші провокують виникнення у дитини, так званого "синдрому неуспішного обдарованого учня", коли учень не використовує свої можливості та не розкривається в повному об'ємі. Третя - свідчить про недостатність знань та досвіду, професійної компетентності, оскільки висококваліфікований педагог помічає дитячі здібності чи вади у будь-якій ситуації. Четвертий тип характеризує вчителя обдарованого учня. Такий педагог відрізняється особистісними та професійними якостями, багатим досвідом у навчанні й вихованні обдарованих учнів та значними результатами у роботі.

Дж.Галлахер (J. Gallagher) стверджує, що роль учителя, тобто людини, яка задовольняє потреби дітей в знаннях, може виконувати ментор, батьки, брат чи сестра, але найчастіше ці функції професійно виконує вчитель [15, с. 179-190]. В педагогіці та психології застосовується визначення поняття "обдарованого учня", сформульоване Дж. Рензуллі (J. Renzulli). Він характеризує обдарованого учня як особистість з загальними та спеціальними здібностями вищими за середні, творчу та активну [13, с. 8-9].

Практика свідчить, що основними ознаками обдарованих дітей є наполегливість у досягненні поставленої мети і здатність тривалий час концентруватися на одному виді діяльності. В їхньому характері яскраво проявляється прагнення робити по-своєму, на свій розсуд. Вони, як правило, винахідливі, висловлюють багато різноманітних пропозицій з приводу конкретної ситуації, одну і ту ж проблему можуть бачити під різним кутом зору. Характерною для таких дітей є самостійність мислення, що проявляється як у прагненні знайти власне вирішення задачі, так і здатність вчитися самостійно без надмірного керівництва з боку педагогів чи батьків. Крім загальних ознак, притаманних більшості таких індивідів, відрізняється від інших унікальністю. Як наслідок, виникає питання, якими якостями повинен володіти учитель, щоб задовольнити потреби такого учня? Відповідь на це питання намагаються надати багато науковців. Так, директорка та засновниця мережі шкіл для обдарованих учнів в Словаччині І.Лазнібатова вважає, що особою яка відповідатиме за навчання обдарованих учнів повинен бути талановитий педагог з високим рівнем інтелекту, що застосовує в роботі з учнями різні методи, володіє уміннями передачі знань, створює відповідну атмосферу в класі, чітко й грамотно організовує навчально-виховний процес. Такому педагогу властиві такі риси характеру як: емпатія, толерантність, тактовність та почуття гумору. Крім названих автором якостей, необхідно додати ще й такі: високий інтелектуальний рівень, мотивація до навчальної, виховної та діагностичної діяльності [8, с. 137-149].

На думку директора ліцею для обдарованих учнів при Донецькому національному університеті професора В.Алфімова, важливими рисами є: творча діяльність вчителя, досвід роботи з обдарованими учнями та професійні якості. В умовах ліцею, де кожний педагог — безсумнівно творча особистість виробилися такі принципи ставлення до учнів: говорити і думати про кожного тільки поважно; називати ліцеїста лише по імені; бути у будь-яких справах з ним на рівних; на кожному уроці, кожному позаурочному заході пропонувати щось нове, невідоме раніше; враховувати настрій вихованця; знати проблеми в його сім'ї; забезпечувати довірливість стосунків.

Польська дослідниця І.Божим стверджує, що вчитель обдарованого учня завжди готовий до виконання складних завдань. Він присвячує багато вільного часу на підготовку до уроку, чітко організовує свою роботу з дітьми, програмний матеріал викладає гнучко, враховує індивідуальні особливості, захоплення учня, прищеплює почуття колективізму та відповідальності. Такий педагог не тільки є джерелом знань, а й радником, який заохочує до самостійної роботи, ставить завдання та направляє до вірного вирішення [4, с. 214-215].

Крім глибоких знань з дисципліни, вчитель повинен досконало володіти методикою роботи з обдарованими дітьми та проявляти зацікавленість до предмету, який він викладає. Дж.Рензуллі назвав це „роман з дисципліною” - *romance with the discipline* [14, с. 371].

Українська дослідниця О.Антонова вважає, що "одним з провідних завдань підготовки майбутніх вчителів є формування професійної компетентності, важливою складовою якої визнається уміння вчителя здійснювати навчальну та виховну роботу з обдарованими учнями" [1, с. 69].

В дослідженні Bishop підкреслено, що вчитель обдарованого учня – людина з високим рівнем пізнавальних здібностей, багатим досвідом, орієнтується у своїй роботі на учня, застосовує індивідуальний підхід, ефективно стимулює розвиток здібностей учнів, творчий [5, с. 202].

Важливою умовою в роботі з обдарованими учнями є відповідна педагогічна підготовка учителів. Польський науковець В.Панек підкреслює, що особливого значення для вчителя має інформація про учня, його родину, інтереси, оточення [12, с. 256]. Учитель повинен знати дитину, з якою він працює, бо саме завдяки цим знанням можливе раннє виявлення здібностей, що згодом сприятиме задоволенню потреб дитини, а не загубленню її таланту. Дослідник називає такі риси характеру як: відкритість, прагнення до пізнання світу, оригінальність мислення (пізнавальна зацікавленість), емпатія, використання передового досвіду в процесі навчання. Для такого вчителя важливим є не тільки розвиток учня, а також його власний (самореалізація та самоствердження) [11, с. 72-77].

L.Croft вказує, що окрім учителя, провідну роль в житті дитини відіграють інші спеціалісти: консультанти психолого-педагогічних центрів, координатори державних та приватних програм підтримки обдарованих учнів. Науковець визначає, що вчитель повинен знати і уміти як зняти напруження та занепокоєння учня, навчити його давати собі раду, знати внутрішній світ, відчувати потреби [6, с. 561-565]. Суспільство ставить перед таким педагогом високі вимоги, від нього очікують результатів, оскільки він відрізняється рівнем інтелектуальних здібностей, творчим підходом. Ці риси характеризують не тільки професіонала, а людину з високоморальними цінностями.

B.Ferrell, M.Kress, L.Croft характеризують учителя обдарованого учня, як такого, який знаходиться в постійному пошуку, застосовує ефективні методи в процесі навчання, займається самоосвітою, поцінює творчу активність дітей. Для нього важливим є створення дружніх стосунків з учнем, він сприяє тому, щоб освіта стала цінністю для дитини, задовольняла потреби та була міцним фундаментом протягом всього життя [3, с. 561].

Цікаве дослідження з визначення якостей вчителів, що працюють у звичайних класах й тих, хто працює з обдарованими учнями, проведено Teacher Perceiver Inventory Themes під керівництвом B.Ferrella, M.Kressa, L.Crofta. Результати свідчать, що основними ознаками вчителя обдарованого учня є: почуття відповідальності, емпатія, педагогічний оптимізм, індивідуальний підхід, комунікативність, уміння стати на позицію учня, задоволення в першу чергу потреб учня, а не своїх власних, самоосвіта, набуття нових, корисних знань, уміння швидко приймати вірне рішення, новаторство, об'єктивність та професійне зростання [3, с. 570].

Інше дослідження було проведено Whitlock і DuCette. Вчителі були поділені на дві групи: перша – вчителі, що працюють з обдарованими учнями та мають високі досягнення в навчальному процесі та друга - вчителі, що працюють з обдарованими учнями та мають середній рівень досягнень. Було встановлено, що обидві групи вчителів люблять дітей, сприяють формуванню у них власної думки, поцінують індивідуальність, підкреслюють сильні сторони дитини, визнають власні помилки. Однак, було вказано й на суттєві розбіжності. Вчителі з високим рівнем досягнень мають приятельські, теплі стосунки з учнями, а їхні опоненти в різних ситуаціях стихійно реагують на потреби учнів, завжди готові до експерименту, в успіху якого вони не впевнені [5, с. 201]. Отже, вчитель обдарованого учня характеризується наступними якостями: ентузіазом, зацікавленістю, впевненістю, умінням застосовувати вже набуті знання, всі його дії скеровані на досягнення успіху. Йому властива гнучкість, емпатія, відкритість, мотивація, створення ситуацій, що сприяють розвитку здібностей обдарованого учня .

G.Davis у своєму дослідженні запропонував учням зі списку визначити якості, що притаманні вчителю обдарованого учня. Діти визначили наступні риси характеру: вільний від егоїзму та заздрощів, ентузіаст у науці, проявляє чіткість у виконанні завдань, широке коло захоплень, гнучкий, має почуття гумору, переймається проблемами інших [2, с. 622].

Польський дослідник К.Котларський визнає, що у професійній діяльності вчителя важливим є утримання в класі дисципліни, побудованої не на покаранні, а на пізнавальній активності дітей, тобто значення ролі вчителя починає зростати тоді, коли обдарована дитина знаходить з ним спільну мову. Успіх має той вчитель, який з ентузіазмом викладає свій предмет, проявляє ініціативу, заохочує до діяльності обдарованих учнів, володіє почуттям гумору та проявляє активність поза школою [7, с. 91].

Story, спостерігаючи за вчителем обдарованого учня у роботі, зауважує, що йому притаманна наступна поведінка: педагогічний оптимізм, професійна компетентність, співпраця з учнем, відповідальність за вчинки дітей, гнучкий підхід у різних ситуаціях, уміння застосувати навчальну програму до потреб учня, організація відповідних умов, що сприяють захопленню дітей і творчій діяльності [5, с. 202]. В роботах A.Baldwin, W.Vialle, C.Ciarke, Bruch, P.Torrance підкреслюється значення особистісних стосунків між вчителем та учнем. A. Baldwin зауважує, що більшість науковців, вважає, що вчитель обдарованого учня з одного боку, надає почуття безпеки та виступає захисником, а з іншого, ставить перед ним високі вимоги. Однак, незважаючи на таку позицію він залишається його партнером. Такий вчитель відрізняється професіоналізмом, що стосується не тільки того предмету, що він викладає, а також глибоких психологічних знань, необхідних для кращого розуміння потреб учня [3, с. 565-570].

Bruch і Torrance стверджують, що учитель повинен поводити себе таким чином, аби діти відчували з одного боку – піклування, а з іншого – незалежність. У взаємодії між вчителем та учнем повинна панувати: взаємодовіра, дружня атмосфера в якій вчинки та думки дітей знайдуть визнання та нагороду [7, с. 91].

Ще одне дослідження було проведене в Австралії, Австрії та США. Дослідники W.Vialle й K.Tischler намагалися отримати відповідь на питання, які якості вчителя на думку обдарованої молоді є найважливішими у роботі. У дослідженні взяло участь 875 осіб. Учні робили вибір між особистісними й професійними якостями. За кожну з 36 відповідей отримувалося 0 балів – за особистісні якості, 1 бал за – професійні. Загальна сума балів дорівнювала від 0-36. В усіх країнах були майже однакові показники: Австралії – 10,27, Австрії – 10,46, США – 14,95. Результати дослідження свідчили, що більшість учнів віддає перевагу особистісним якостям вчителя, ніж

професійним. Було також встановлено, що для дітей молодших класів головними є особистісні якості, ніж для старших. Це пояснюється тим фактом, що старшокласники готуються вступати до вищих навчальних закладів й очікують отримати глибокі предметні знання, тому для них найважливішими є професійні знання й уміння ефективно їх викласти. Запорукою успіху, як вважали респонденти є: доброзичливе ставлення, високий рівень інтелектуальних здібностей та індивідуальний підхід до кожного учня. Найбільше діти хотіли, щоб учитель володів такими якостями характеру як: доброзичливість, почуття гумору, дружнє спілкування та розуміння потреб учня. Майже всі вказували на таку позитивну рису характеру як: жага до знань, розуміння потреб дитини та піклування про неї. Негативні оцінки отримали вчителі, що володіють недостатнім рівнем знань предмету, що викладають та не мають ні жаги до знань, ні ентузіазму [16, с. 173-181].

Дослідження, що стосуються якостей характеру вчителя обдарованих учнів були проведені також польськими науковцями. На думку засновниці Товариства творчих шкіл Д.Наконечної, суттєвий вплив на розвиток здібностей учнів має учитель з глибокими знаннями, творчий, який власним прикладом заохочує дітей до роботи та навчання. Оцінюючи стосунки між учнем та вчителем діти виділили наступні риси характеру: легкість у нав'язуванні безпосередніх, особистісних контактів та зацікавленість працею. При організації виховного процесу важливим для учнів є: творчий підхід у реалізації основних цілей, педагогічна ініціатива, заохочення учнів до самонавчання, постановка перед учнями завдань, що сприятимуть розвитку пізнавальних здібностей, застосування різних методів у роботі з учнями з рівнем здібностей, включення учнів у дослідницьку роботу й сприяння розвитку дитини в науковій сфері. До важливих цінностей в роботі учителя відноситься: різноманітність інтересів, захоплення предметом, що викладається, прагнення, амбіції в педагогічній діяльності, авторитет. На високі показники успіху та результативності обдарованих учнів у предметних олімпіадах впливає дружня атмосфера в школі (81% досліджуваних), позитивне ставлення вчителя до учня (45% досліджених). Діти високо поцінують такі вчительські якості як: поважне ставлення до гідності та свободи учня, високий рівень знань, почуття гумору, терпимість, мудрість та толерантність. У відповідях на запитання про особливості вчителя зазначено: інтелект й уміння передачі знань, поблажливість, надання допомоги, терпимість, партнерське ставлення до учня, об'єктивізм, справедлива оцінка учнів [10, с. 215-216].

Китайський дослідник М.Уен провів також дослідження, метою якого стало отримання відповіді на питання, які якості вчителя обдарованого учня визнано найважливішими серед учнів ліцеїв. У ході обробки результатів зверталася увага на відповіді хлопців та дівчат; учнів молодших та старших класів; учнів, що вважали себе обдарованими та тих, що вважали, що навчаються у класі з такими дітьми. У дослідженні взяло участь 457 учнів, серед яких 8,5% (39 осіб), що вважають себе обдарованими, 56,5% (258 осіб), вважають, що навчаються з обдарованими дітьми. Учні оцінювали 24 якості за 5 бальною шкалою від 1 (не важлива) – 5 (важлива). Серед 10 головних визначено: знання про природу здібностей; знання про спеціальні потреби обдарованих учнів, що досягають результатів нижче за свої можливості; уміння розвинути у учнів творчий підхід до розв'язання завдання; підвищення рівня знань з предмету, що викладається; застосування відповідних методів та додаткового матеріалу; підготовка учнів до незалежних досліджень; прищеплення навичок самостійної роботи; розвиток лідерських якостей; досвід в діагностиці, знання про потреби учнів. Нечасто учні вказували на такі риси характеру: уміння налагоджувати стосунки з батьками, співпраця з іншими учителями в сфері поліпшення програм для обдарованих учнів, практичний адміністративний досвід, підтримка спеціальних програм для обдарованих учнів, досвід у роботі з окремими групами здібних учнів (хоча ці компетенції отримали достатньо високі результати – від 3,4 до 3,6). Не проявилось істотної різниці між статтю й віком досліджених та зробленим вибором, не було суттєвих розбіжностей між зробленим вибором обдарованої дитини й тією, що вважає, що не має здібностей. Здібні учні, вище ніж всі інші, оцінили таку якість, як піклування вчителя про спеціальні потреби обдарованих дітей, що мають результати нижче своїх можливостей, а також уміння розвивати у учнів творчий підхід у вирішенні проблеми [17, с. 301-312].

Творчий підхід є важливим елементом у роботі з обдарованими учнями. На думку американського психолога П.Торренса, педагог, розкриваючи творчі здібності дитини повинен: сприймати позитивно нові ідеї учнів, маніпулювати та оперувати поняттями чи предметами, підтримувати та високо оцінювати ініціативу й самостійну роботу дитини, привчати учнів до сумлінного виконання будь-якої роботи, піклуватися про толерантне ставлення, прислуховуватися до пропозицій, аналізувати поведінку учнів, надавати можливість реалізовувати дії та перевіряти їх наслідки. Він не повинен надавати учням готові схеми дій, а лише підштовхувати до діяльності, запобігаючи рутині [5, с. 197-198].

Видатний психолог Ф.Монкс вважає, що розвитку здібностей учнів сприяє той педагог, який заохочує учня до самостійної активності та співпрацюючи з ним намагається пристосуватись до його вимог, серйозно ставить питання й вимагає відповідей, використовує диференційну програму навчання, застосовує в роботі різні методи,

викладає матеріал таким чином, щоб учень швидко й легко його зрозумів. Він не виступає суворим педагогом, він допомагає подолати фрустрацію і спонукає дитину до дій [9, с. 26].

Аналізуючи роботи дослідників W.Vialle і K.Tischler, систематизували риси характеру вчителя обдарованого учня, згрупувавши їх в три класи: особистісні якості, інтелектуальні й пізнавальні здібності, педагогічні уміння (підхід до учня) [16, с. 173-174]. A.Baldwin, проаналізувавши значну кількість літератури, зазначив риси, що необхідні вчителю для роботи з обдарованими учнями й виокремив чотири категорії: професійні якості, індивідуальні риси характеру, уміння й філософська точка зору [2, с. 627].

Висновки... Підсумовуючи отримані результати досліджень можна констатувати, що учитель обдарованого учня відрізняється від звичайного особистісними та високими професійними якостями, які він повинен вдосконалювати протягом усього життя та доводити кожного дня.

Зміст і технології професійної підготовки вчителя до роботи з обдарованими дітьми становлять предмет нашого подальшого дослідження.

Література

1. Антонова О.Є. Підготовка майбутнього вчителя до роботи з обдарованими учнями як складова його професійної компетентності / О.Є Антонова // Вісник Житомир. пед. ун-ту. – Вип. 12. – 2003. – С. 66-69.
2. Baldwin A. V. Teachers of the Gifted [in:] K. A Meller, F. J. Mönks, A. Passow (eds.), International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent, Oxford - New York, Pergamon Press S. 621-622.
3. Baldwin A. Y., Vialle W., Ciarkę C. (2000), Global Professionalism and Perceptions of Teachers of the Gifted [in] K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg, R. F. Subotnik (eds.), International Handbook of Giftedness and Talent, Oxford - New York, Elsevier S. 565-570.
4. Borzym I. (1979), Uczniowie zdolni, Warszawa, PWN S. 214-217.
5. Cieślukowska Joanna: Nauczyciel ucznia zdolnego w teorii i badaniach // W: Wybrane zagadnienia edukacji uczniów zdolnych / pod redakcją naukową Wiesławy Limont i Joanny Cieślukowskiej. – T. 2. - Kraków: Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2005. – S. 195-213.
6. Croft L. J. (2003), Teachers of the Gifted: Gifted Teachers [in:] N. Colangelo, G. A. Davis (eds.), Handbook of Gifted Education, Boston, Pearson Education, S. 560.
7. Kotlarski K. (1995), Kariery edukacyjne uczniów zdolnych i mniej zdolnych matematycznie, Toruń, Wyd. UMK. S. 91.
7. Laznibatova J. (2001), Nadané diéta. Jeho vývin, uzdelávanie a podporovanie, Bratislava, IRIS, S. 137-149.
8. Mönks F. J. (2004), Zdolności a twórczość [w:] W. Limont (red.), Teoria i praktyka edukacji uczniów zdolnych, Kraków, „Impuls”, S. 19-31.
9. Nakoneczna D. (1980), Kształcenie wielostronne stymulujące rozwój uzdolnień, Warszawa, WsiP, S. 215-216.
10. Panek W. (1990), Zróżnicowanie intelektualne v populacji uczniów szkolnych i opieka nad uzdolnionymi, Białystok, UW S. 72-77.
11. Panek W. (2000), Nauczyciel pracujący z uczniem zdolnym [w] G. Koć-Seniuch, A. Cichocki (red.), Nauczyciel i uczniowie w dyskursie edukacyjnym, Białystok, „Trans Humana” S.256.
12. Renzulli J. S. (2003), Conception of Giftedness and Its Relationship to the Development of Social Capital [in:] N. Colangelo, G.A. Davis (eds.), Handbook of Gifted Education, Boston, Pearson Education. S. 8-9.
13. Renzulli J. S., Reis S. M. (2000), The Schoolwide Enrichment Model [in:] K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg, R. F. Subotnik (eds.), International Handbook of Giftedness and Talent, Oxford-New York, Elsevier. S. 370-371.
14. Rosemarin S. (2002), Teachers Attitudes towards Giftedness – a Comparison between American and Israeli Teachers, „Gifted Education International”, S. 16-190.
15. Vialle W., Tischler K. (2003), Teachers of the Gifted: A Comparison of Students' Perspectives in Australia, Austria and The United States, „Gifted Education International”, S. 18-181.
16. Yuen M. (2004), Competencies of Teachers of Gifted Learners: The Hong Kong Student Perspective, Gifted Education International, S. 18-312.

Анотація

У статті надано характеристику вчителя обдарованого учня. Автор визначає його як особистість зі специфічними особистісними якостями та високими інтелектуальними здібностями, необхідними для навчання та виховання обдарованих дітей.

Анотация

В статье представлена характеристика учителя одаренного ученика. Автор определяет его как личность со специфическими личностными качествами и высокими интеллектуальными способностями, необходимыми для обучения и воспитания одаренных детей.

Summary

The article presents a profile of the teacher of the gifted children, whom the author defines as a teacher with specific personality traits and intellectual faculties, having vast knowledge and the level of competence required to teach and educate gifted and having above-average achievements at work. The identification of the specific professional profile of such a teacher was based on prevailing theories and conceptions and international research.

Подано до редакції 12.11.2009 р.

□ 2009

Гнепа О.В.

НАЦІОНАЛЬНІ ПОГЛЯДИ М.П.КРАВЧУКА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сьогодні українська держава відчуває гостру потребу в громадянах з високим почуттям гордості за власну етнічну приналежність, здатних здійснювати побудову нового суспільства. В умовах девальвації духовних, моральних цінностей, зміщення пріоритетів у бік матеріального благополуччя особливої актуальності набуло відродження національної освіти, виховання молоді в дусі любові до Батьківщини і збереження її багатовікових традицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У розвитку сучасної науки великого значення набув "персоналістський" напрям, тобто дослідження педагогічних персоналій, які більшою чи меншою мірою вплинули на розвиток педагогічної думки. У статті О.В.Сухомлинської "Персоналія в історико-педагогічному дискурсі" [6, с. 42] найбільш повно викладена проблема педагогічної персоналії і висвітлена її дефініція: "Це більше, ніж наукова, освітня чи творча біографія, це швидше персоніфікований процес утворення цінностей культури в рамках гуманітарної традиції, її певна конкретизована модель". Звернення до національної педагогічної спадщини, яка протягом століть віддзеркалювала найкращі надбання нашого народу, зумовлене значущістю кожної постаті, повернутої в історію української освіти. Це спонукає дослідників переоцінити творчий доробок незаслужено забутих учених, науково-педагогічні здобутки яких з певних причин не аналізувалися або навіть не згадувалися. Одними з останніх досліджень в персоніфікаційному дискурсі є праці, присвячені діяльності П.Куліша, С.Гогоцького, В.Луцвіва, М.Корфа, Я.Чепіги, О.Довженка. Педагогічні погляди цих українських діячів були вперше цілісно представлені дослідниками (О.Кравченко, А.Нестреляй, І.Піц, О.Попельнюх, О.Щербаковою, Л.Вовкочин).

До числа видатних представників української науково-педагогічної думки належить всесвітньо відомий учений-математик, педагог, громадський діяч, академік Всеукраїнської Академії Наук Михайло Пилипович Кравчук (1892-1942 рр.). Волинянин, ім'я якого довгий час перебувало під забороною через звинувачення у націоналізмі, шкідницькій діяльності, зв'язках з ворогами народу. Про зростаючий інтерес до постаті ученого свідчать міжнародні наукові конференції, присвячені пам'яті М.П.Кравчука, які, починаючи з 1992р. щорічно проводяться в Національному Технічному Університеті України. У наш час наявна значна кількість літератури, в основному художньо-біографічної, що торкається окремих сторінок життя видатного наукового діяча. Але книги, написані в жанрі біографічного роману, в яких відсутні посилання на використану літературу, не можуть вважатися науковим дослідженням, на яке можна посилатися.

Формулювання цілей статті... Актуальність теми, її недостатня розробленість зумовили мету даної статті – розкрити динаміку становлення та розвитку національних поглядів М.П.Кравчука. Відповідно до мети були поставлені такі завдання: проаналізувати науково-педагогічну літературу про життєвий шлях і творчість ученого; визначити основні чинники формування національного світогляду талановитого педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження... Більше століття минуло з дня народження ученого, а ми сьогодні приходимо до нього по інтелектуальну і духовну силу. Розділяємо думку Л.Якимчук, яка вважає М.Кравчука високоморальною і високодуховною особистістю. У ньому все те, що потрібно нині і в майбутньому. "Я – син своєї Батьківщини, син українського народу" – відомі всім слова Михайла Пилиповича. Як би хотілось, ... щоб кожен день в усі віки усі прийдешні покоління жили і слідували цій мудрій формулі великого титана математичної думки [8, с. 6].

У зародженні й становленні національних поглядів майбутнього академіка значну роль відіграли батьки, які прищепили Михайлику любов до рідної мови. Батько Михайла закінчив знамениту Розумовську академію, був лісничим. Але потім через свою бунтарську вдачу став землеміром. На виховання духовного світу юнака